

Til:

- **Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet**
Postboks 8036 Dep.
0030 Oslo

NORSK
PSYKOLOG
FORENING

Oslo, 15. april 2015
Ref.: 201/15/TBP/ph

Norsk Psykologforening ønsker med dette å gi innspill til deler av statens rapport til FN-komiteen for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne(CRDP).

Artikkel 14

Denne artikkelen regulerer frihet og integritet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

- Partene skal sikre at ethvert menneske med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre:*
 - a) har rett til frihet og personlig sikkerhet,*
 - b) ikke berøves friheten på ulovlig eller vilkårlig måte, at enhver frihetsberøvelse skjer på lovlig måte, og at nedsatt funksjonsevne ikke i noe tilfelle skal rettferdiggjøre frihetsberøvelse.*
- Partene skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne som berøves sin frihet gjennom en hvilken som helst prosess, har krav på garantier på lik linje med andre i samsvar med internasjonale menneskerettsbestemmelser, og skal behandles i samsvar med målene og prinsippene i denne konvensjon, herunder ved gjennomføring av rimelig tilrettelegging.*

Lov om psykisk helsevern

I sin rapport understreker norske myndigheter det eksisterende lovverket, inkludert Grunnloven, med henblikk på beskyttelse mot vilkårlig fengsling eller frihetsberøvelse. I Norge er det lov om psykisk helsevern som hjemler bruk av tvang overfor mennesker med alvorlige psykiske lidelser. Det er i flere sammenhenger reist spørsmål ved om en slik særlov kan virke diskriminerende. Psykologforeningen mener at det er behov for at regjeringen i rapporten klarere enn i dag svarer ut denne kritikken.

Psykologforeningen vil videre peke på at det i rapporten sies lite om hvordan foreliggende planer faktisk skal gjennomføres, og politiske mål implementeres. Norge er i en årrekke blitt kritisert i internasjonal sammenheng på grunn av omfattende bruk av tvangsvedtak, inkludert tvangsmidler i psykisk helsevern. Selv om det i rapporten vises til en liten nedgang, kunne det vært av betydning å få de konkrete tiltakene beskrevet bedre. I utkastet til rapport redegjøres det for at det er iverksatt en nasjonal strategi for økt frivillighet i psykiske helsetjenester (2012-2015), og det vises i denne sammenheng til 14 tiltak. Vi mener at disse burde vært redegjort for punkt for punkt. Det vises også til forhold som tidligere har vært

påpekt i forbindelse med UPR 2014, nemlig de store variasjonene i bruk av tvang ulike steder i Norge. På denne bakgrunn ønsker vi å minne om at det her eksisterer et åpenbart behov for gjennomgang av slike forhold, også med tanke på reduksjon av ufrivillighet i norsk psykisk helsevern.

Kriterier for tvangsbehandling

Evidensgrunnlaget for å tvangsmedisinere er mangelfullt og er faglig og etisk problematisk. Langtids medisinerings ved psykoser har også et svært usikkert kunnskapsgrunnlag. Dette burde klart fremgå av rapporten, og det bør redegjøres for hvordan myndighetene arbeider videre med dette.

Artikkel 17

Denne artikkelen handler om vern om personlig integritet.

Ethvert menneske med nedsatt funksjonsevne har rett til respekt for sin fysiske og psykiske integritet, på lik linje med andre.

Personer med kognitiv funksjonsnedsettelse har ofte en boform som gjør at de må underlegge seg strenge rutiner knyttet til for eksempel måltider, sosial omgang og leggetider. Vi mener at enhver person, også de med kognitive utfordringer, skal gis anledning til å regulere sitt eget daglige liv i størst mulig grad. Det er dermed ønskelig at rapporten gjennomgår regelverket som styrer boformer som mennesker med kognitiv funksjonsnedsettelse får tilbud om, og redegjør for om hvorvidt dette blir fulgt opp i praksis.

Artikkel 21

Denne artikkelen omhandler ytringsfrihet og meningsfrihet, og tilgang til informasjon

Partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan utøve retten til ytringsfrihet og meningsfrihet, herunder frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og tanker av alle slag, på lik linje med andre, og ved alle former for kommunikasjon etter eget valg, som definert i artikkel 2 i denne konvensjon, inkludert ved:

- a) å sørge for at informasjon som er beregnet på allmennheten, gis til mennesker med nedsatt funksjonsevne i tilgjengelige formater og ved hjelp av teknologi tilpasset ulike former for nedsatt funksjonsevne, i rett tid og uten ekstra kostnader,*
- 2. b) å godta og legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne i samhandling med det offentlige kan bruke tegnspråk, punktskrift, alternativ og supplerende kommunikasjon, og alle andre tilgjengelige kommunikasjonsformer, -midler og -formater etter eget valg,*
- 3. c) å oppfordre private virksomheter som yter tjenester til allmennheten, herunder via Internett, om å gi informasjon og yte tjenester i formater som er tilgjengelige og brukbare for mennesker med nedsatt funksjonsevne,*
- 4. d) å oppmuntre mediene, herunder leverandører av informasjon via Internett, til å gjøre sine tjenester tilgjengelige for mennesker med nedsatt funksjonsevne,*
- 5. e) å anerkjenne og fremme bruken av tegn*

Vi mener at statens utkast til rapport legger for lite vekt på døve og hørselshemmedes rett til språk. Tilgang på god og riktig informasjon er en av forutsetningene for å mestre hverdagen på en best mulig måte, og det bør redegjøres konkret for hvordan ikke bare teknologi, men også undervisning i alternative kommunikasjonsformer, reguleres. Ett eksempel handler om

barn med Cochleaimplantat (CI) og deres familier som har hatt en tilbakegang i deres rett til tegnspråkundervisning. Mange av barna med CI er svært tunghørte, og kan ikke delta på lik linje med andre i samfunnet dersom de ikke får tegnspråkundervisning. Det bes om at det redegjøres for hvordan denne gruppen ivaretas med tanke på rett til språk.

På samme måte burde det redegjøres for hvorledes en skal oppfylle rettighetene til andre personer med språkvanskeligheter, de som ikke nødvendigvis har hørselshemminger, men likevel lovfestet rett til alternativ og supplerende kommunikasjon.

Artikkel 25

Denne artikkelen handler om helsetilbudet til personer med funksjonsnedsettelse.

Partene erkjenner at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til den høyest oppnåelige helsestandard uten diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til helsetjenester som tar hensyn til de to kjønnns egenart, herunder helse relatert rehabilitering. Partene skal særlig:

- a) sørge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne tilbys helsetjenester- og programmer, kostnadsfritt eller til en overkommelig pris, som dekker det samme spekteret og holder den samme kvalitet og standard som hva som tilbys andre, også med hensyn til seksuell og reproduktiv helse og folkehelse tiltak rettet mot befolkningen,*
- b) sørge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne får de helsetjenester som de trenger spesielt på grunn av sin nedsatte funksjonsevne, herunder tidlig utredning og inngripen, samt tjenester for å begrense og forhindre ytterligere funksjonsnedsettelse, også blant barn og eldre,*
- c) sørge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne tilbys slike helsetjenester så nær hjemstedet som mulig, også i distriktene,*
- d) kreve at medisinsk personell gir mennesker med nedsatt funksjonsevne like god behandling som den som gis til andre, herunder at behandlingen skal skje på grunnlag av fritt og informert samtykke, blant annet ved bevisstgjøring om menneskerettighetene, verdigheten, selvbestemmelsesretten og behovene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, gjennom opplæring og iverksettelse av etiske standarder for offentlige og private helsetjenester,*
- e) forby diskriminering av mennesker med nedsatt funksjonsevne med hensyn til tilbud om helseforsikring, og livsforsikring når slik forsikring er tillatt etter nasjonal lovgivning, som skal tilbys på en rettferdig og rimelig måte, hindre diskriminerende nektelse av helse- og omsorgstjenester, eller mat og drikke, på grunn av nedsatt funksjonsevne.*

Psykologforeningen er tilfreds med at det utkast til rapport redegjøres for et udekket behov for psykisk helsehjelp til personer med funksjonsnedsettelse. Det er imidlertid ikke redegjort for hvordan en tenker å bygge ned tersklene for å få nødvendig helsehjelp for denne befolkningsgruppen.

Vi oppfordrer Norge til å legge til en beskrivelse av hvordan en konkret vil arbeide for å sikre lik tilgang til helsetjenester for personer med funksjonsnedsettelse.

Vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President